

O Narodzinach komparatystyki polskiej. Wczesnym paradygmacie Edwarda Kasperskiego – nota edytorska

Abstract

The Beginnings of Polish Comparative Literature. The Early Paradigm by Edward Kasperski

The article discusses the early paradigm of Polish comparative literature, as well as the conditions of its introduction. A survey of the practices of writers such as Ludwik Osiński, Adam Mickiewicz, Cyprian Norwid, Kazimierz Brodziński, Maurycy Mochnacki, shows that this paradigm was characterized by: 1) pluralism, 2) a search for explanatory constructs that are indicative of the unity of literature, culture, and civilization in the face of common empiricism and sensual observation, 3) references to imagination, invention, intuition, and „sensing”, which freely interconnect with rational cognitive activity, 4) the comparative method, 5) the community-based categories, 6) the issues of identity-based thinking (essentialist and realistic when it comes to the perception of universals), 7) concentration on the issues of emulation (similarity and repetition) and originality (difference), which polemically evokes the classics, 8) totalizing thinking, 9) the category of nationality, 10) transgressiveness. The article is a posthumous publication and has been submitted to print by Żaneta Nalewajk.

Keywords: Polish comparative literature, early paradigm, Ludwik Osiński, Adam Mickiewicz, Cyprian Norwid, Kazimierz Brodziński, Maurycy Mochnacki

Słowa kluczowe: komparatystyka polska, wczesny paradygmat, Ludwik Osiński, Adam Mickiewicz, Cyprian Norwid, Kazimierz Brodziński, Maurycy Mochnacki

Artykuł *Narodziny komparatystyki polskiej. Wczesny paradygmat* prof. dr. hab. Edwarda Kasperskiego ([1942–2016], współzałożyciela i pierwszego kierownika Zakładu Komparatystyki w Instytucie Literatury Polskiej na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego), nie doczekał się publikacji za życia autora. Podstawą tego studium był referat wygłoszony przez badacza na konferencji *Początki polskiej komparatystyki na tle europejskim. Ludwik Osiński, Mickiewicz, Norwid i inni*, organizowanej przez niego i jego ówczesną doktorantkę, Martę Gaściewicz, na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego

w dniach 9–10 grudnia 2010 roku. Pierwotna wersja tekstu powstała w roku 2010 i liczyła 11 stron. Autor powrócił do pracy nad artykułem w 2011 roku i w rezultacie w roku 2012 jego objętość zwiększyła się dwukrotnie, ale nie został on ukończony, na co wskazuje nie tylko brak konkluzji, lecz także oznaczony numerem 5 fragment części trzeciej artykułu, w którym autor zarysował jedynie problematykę, którą chciał rozwinąć. Tekst miał być włączony do monografii pokonferencyjnej. Obok niego profesor rozważał także druk następujących artykułów: „*Ciekły metal*”. O początkach nowoczesnej komparatystyki Tomasza Bilczewskiego, „*Aby głównie utrzymać całość pojęć*” – O tłumaczeniach Byrona przez C.K. Norwida Agaty Bajerskiej-Mazur, *Homer i Wergiliusz. Kilka uwag o wyobraźni komparatystycznej* Maurycego Mochnackiego Elżbiety Dąbrowicz, *Porównawcze konteksty w „O Juliuszu Słowackim”*. *Metoda Norwida* Marty Gaściewicz, *Historia Greków w notatkach Cypriana Norwida* Macieja Junkiarta, *Śmiechoznawstwo porównawcze*. O „*komparatystyce humoru*” w nawiązaniu do Adama Mickiewicza Patricka Kampköttera, (Anty-)Kolonializmy gatunkowe: *Dyskusja o pochodzeniu dum w polskiej i rosyjskiej nauce i krytyce literackiej w pierwszej ćwierci XIX wieku* Heinricha Kirschbauma, *Myślenie komparatystyczne w „Uwagach nad poezją i wymową pod względem ich podobieństwa i różnicy”* Leona Borowskiego Olafa Kryzowskiego, *Obrazowość słowna i malarska u Norwida* – „*Łącznik między światem wewnętrznym a zmysłowym*” Anny Kubickiej, *Porównywanie w późnej twórczości Słowackiego* Michała Kuźniaka, *Aktualizacja tradycji jako formuła komparatystyki*. *Przypadek Norwida* Sławomira Rzepczyńskiego, *Postaci i funkcje porównywania* – *Norwid* Wiesława Rzońcy, „*Tajemnicze ogniwo łączące wielką literaturę słowiańską z literaturą Zachodu*” – o znaczeniu Byrona w dziejach Słowian na podstawie „*Prelekcji paryskich*” Adama Mickiewicza Sylwii Stępień, *Komparatystyczne myślenie* Maurycego Mochnackiego Mirosława Strzyżewskiego, *Pani de Staël a początki komparatystyki* Marty Wierzbickiej, *Michał Grabowski – komparatysta*. *Perspektywa europejska w pismach krytyka* Agnieszki Wnuk, *Zainteresowania komparatystyczne* Joachima Lelewela Danuty Zawadzkiej, *Komparatystyka niemiecka: teoria i praktyka* Bożeny Chołuj.

Monografia pod redakcją prof. Kasperskiego i Marty Gaściewicz nie ukazała się jednak drukiem. Część z wymienionych tekstów weszła później do innych tomów – monografii autorskich i zbiorowych. Po 2012 roku nad podziw aktywny naukowo, choć zmagający się z nieuleczalną chorobą autor nie powrócił już – jak wynika z pozostawionych przez niego materiałów – do pracy nad artykułem.